

занять свое достойное место в экономической теории. При этом важно соблюсти и требование структурного соответствия отраслевых стратегий и стратегий безопасности. Методика этого исследования опирается на концепции, разработанные украинским Институтом аграрной экономики. Результаты исследования получены на основе модели, в рамках которой основы национальной безопасности и аграрная политика государства рассматриваются как пересекающиеся множества. Исходя из этого, была изучена эволюция соответствующих правовых актов Украины за 1990–2012 годы. Полученные выводы указывают на то, что согласованность аграрной политики и стратегии обеспечения национальной безопасности Украины пока что носит формальный характер. Кроме того, они недостаточно согласованы и с международными стандартами, ранее принятыми Украиной как национальные.

Ключевые слова: стратегия, аграрная политика, структура, национальная безопасность.

Annotation

Brusenko N.A.

Structuring of agricultural policy (strategy) of the State in terms of the key elements of national security

The relevance of this research topic due to the fact that the current level of development of the state is determined by the presence of its perfect strategy that ensures national security in the context of its constituent elements (agriculture, energy, etc.). According to scientists, the economic strategy needs to take its rightful place in the economic theory. It is important to comply with the requirements of structural and sector strategies and compliance with security strategies. Methodology of this study is based on a concept developed by the Institute of Agricultural Economics. Results of the study were obtained from a model in which the foundations of national security and agricultural policy of the state are considered as overlapping sets. On the basis of this evolution of the relevant legal acts of Ukraine for 1990–2012 years was studied. The findings indicate that the coordination of agricultural policy and national security strategy of Ukraine is formal. In addition, they are not consistent with international standards previously adopted by Ukraine as national.

Keywords: strategy, agrarian policy, structure, national security.

УДК 338.43:638.1

ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ БДЖІЛЬНИЦТВА

Д.Б. ЖУЧЕНКО

В статті розглянуто шляхи підвищення ефективності функціонування галузі бджільництва за умови використання наявного ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Запропоновано оптимальне співвідношення галузей сільськогосподарського виробництва для отримання максимального прибутку від діяльності та забезпечення рентабельного функціонування галузі бджільництва.

Ключові слова: бджільництво, продуктивність, запилення, концентрація бджолосімей.

Черкаській області належить значне місце у розвитку бджільництва Центральної частини України та Лісостепової природно-кліматично зони,

враховуючи те, що найбільше бджолиних сімей припадає на Лісостеп та Степ України. Черкащина у загальнодержавному валовому виробництві меду займає 4,0 – 3,5%, тут зосереджено 5,5% чисельності бджолосімей. Аналіз динаміки розвитку галузі бджільництва свідчить про те, що за період 1990 – 2011 рр. чисельність бджолосімей у всіх категоріях господарств Черкащини скоротилась на 37,5%, в свою чергу у сільськогосподарських підприємствах на 87,9%. Регіональні показники розвитку повною мірою віддзеркалюють загальнодержавні. Збитковий рівень виробництва меду, відсутність дієвої державної програми підтримки галузі, недосконалість функціонування ринку продукції, низький рівень споживання продукції населенням, незбалансованість раціонального співвідношення з іншими галузями сільськогосподарського виробництва — це ряд проблем, що стримують розвиток галузі бджільництва.

Окремі питання розвитку та підвищення ефективності функціонування галузі бджільництва окреслені у працях: Боднарчука Л. І., Ємця К.І., Христенко О. А., Чехова С.А., Яценко О.М. Важливість та актуальність розв'язання даних питань в аграрних підприємствах щодо галузі бджільництва обумовили вибір тематики досліджень.

Методика досліджень. Ціллю статті є дослідження, спрямовані на забезпечення ефективного функціонування галузі бджільництва, за рахунок оптимального поєднання з іншими галузями сільськогосподарського виробництва. Основою теоретичних та методологічних напрацювань виступили здобутки вітчизняних науковців. Методологічну основу становить сукупність методів, способів та прийомів аналізу, зокрема методів аналізу та синтезу, індукції і дедукції, статистичних методів та економіко-математичного моделювання.

Результати досліджень. Вітчизняними науковцями розроблено ряд рекомендацій, що сприятимуть підвищенню рентабельності функціонування галузі бджільництва. Пропонується в Україні створювати спеціалізовані промислові підприємства, враховуючи те, що вони мають безперечні переваги перед дрібними пасіками і фермами. Вони забезпечені відповідною кормовою базою, тут одержують значну кількість товарного меду, воску та інших продуктів бджільництва. Великомасштабні господарства мають більші можливості для застосування високопродуктивної техніки і механізмів, прогресивної технології догляду за бджолами, використання ефективного маркетингового інструментарію для реалізації продукції [6, с. 368].

Враховуючи досвід багатьох країн світу, де прибуток бджільництва від запилення складає 90% від усіх прибутків, необхідно розробити і впровадити механізм відрахувань із галузі рослинництва на розвиток галузі і бджільництва за рахунок прибутку, отриманого від підвищення врожайності ентомофільних сільгоспкультур внаслідок їх запилення бджолами. Такі відрахування до галузі бджільництва стимулюватимуть її розвиток, що, в свою чергу, буде запорукою подальшого підвищення врожайності ентомофільних сільськогосподарських культур та рівня рентабельності галузі рослинництва. Одним із ефективних прийомів сприяння розвитку галузі бджільництва було б часткове відрахування з прибутків галузі рослинництва [3].

Жодна галузь тваринництва не пов'язана так тісно з природними умовами і специфікою кормової бази, як бджільництво. Сукупність культурних і дикоростучих медоносних рослин становить кормову базу для бджіл, яка є

основою ефективного ведення бджільництва. Тому, дослідження та виявлення нових медоносних районів, їх освоєння та раціональне використання має важливе значення. Від потенційної потужності медоносної бази, її доступності для освоєння залежить розвиток бджільництва, напрямок спеціалізації та визначення оптимальних розмірів бджологосподарств [2]. Для нормального функціонування бджолиних сімей та одержання від їх утримання прибутку в Україні необхідно збільшувати площі посіву не лише сояшнику, а й інших медоносних культур: еспарцету, люцерни, буркуну, спеціальних медоносів тощо. Однак вказані рослини висіваються для потреб скотарства, яке останнім часом знаходиться на межі знищення (занедбане або й взагалі відсутнє), і тому площі посівів таких кормових культур вкрай малі [1, с. 64].

За період 2004 – 2011рр. за результатами діяльності пасічних господарств сільськогосподарських підприємств Черкащини збитковість виробництва меду та функціонування галузі бджільництва в цілому становила 13,4 – 15,3%, найвищий рівень збитковості спостерігається в 2007 р. — 41,2%. Результати діяльності сільськогосподарських підприємств виробників меду за 2011р., вказують на те, що лише 62,5% підприємств забезпечили беззбиткове виробництво. Збитковий рівень функціонування галузі бджільництва в сільськогосподарських підприємствах області носить не локальний характер, а є притаманним для інших областей Лісостепу та Степу України, котрі за підрахунками спеціалістів є сприятливими для розвитку бджільництва внаслідок значної кормової бази, утвореної посівами сільськогосподарських запильних культур.

Для виявлення залежності між рівнем рентабельності виробництва меду та концентрацією бджолосімей на 100 га сільськогосподарських угідь, було сформовано дані про результати діяльності сільськогосподарських підприємств Черкаської області, котрі утримують пасіки, за період 2008 – 2011рр., дані сформовані в середньому для нівелювання природного фактору впливу, дали можливість одержати наступні результати. Серед усієї сукупності господарюючих суб'єктів, загальна чисельність яких становить 102 од., 76,5% забезпечують концентрацію бджолосімей на рівні до 5,0 сімей в розрахунку на 100 га с. - г. угідь, середній розмір виробничих витрат на 1 бджолосім'ю у даних господарствах становить 362,36 грн.

1. Групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області за концентрацією бджолосімей, 2008 – 2011рр.*

Показник	Групи за концентрацією бджолосімей на 100 га с. - г. угідь, сімей			
	до 5	5,1 – 10	понад 10	всього
Кількість господарств у групі	78	18	6	102
Ціна реалізації 1 кг меду, грн	16,74	17,43	15,20	16,81
Виробництво меду на 1 бджолосім'ю, кг	17,2	14,9	14,2	16,3
Виробничі витрати на 1 бджолосім'ю, грн	362,36	292,05	254,01	332,96
Повна собівартість 1 кг меду, грн	23,68	21,74	14,07	22,75
Виробнича собівартість 1 кг меду, грн	21,75	19,99	12,34	20,87
Прибуток (збиток) від реалізації 1 кг, грн	-6,93	-4,32	1,13	-5,94
Рентабельність (збитковість) виробництва меду, %	-29,3	-19,8	7,9	-26,11

*Розраховано автором за даними статистичної звітності ф. 50с. - г.

Збитковий рівень виробництва спостерігається і в групі з концентрацією від 5 до 10 бджолосімей на рівні 19,8%, виробничі витрати на бджолосім'ю — 292,05 грн. Збільшення концентрації понад 10 бджолосімей забезпечило підприємствам, сукупність котрих становить 5,9% від загальної їх кількості, рентабельне виробництво на рівні 7,9% та зниження витрат до 254,01 грн. Підтвердженням цього є показники діяльності СТОВ “Добробут” Христинівського району, при концентрації бджолосімей в 2011р. на рівні 33 сімей, рівень рентабельності виробництва становить 7,1%, а також Інститут помології ім. Л.П. Симиренка Національної академії аграрних наук України Городищенського району при концентрації 14 бджолосімей, рентабельність — 41,3%.

Проте, концентрація бджолосімей на 100 га с. - г. показує лише сумарну величину, не враховуючи забезпеченість бджолосім'ями для запилення посівів сільськогосподарських культур. Також, слід враховувати структуру посівів та віддаленість їх від пасік. Щільність бджолосімей у всіх категоріях господарств Черкащини зменшилась на 47,4% за період 2001–2011рр. (рис. 1). Серед розглянутих категорій господарств найнищий рівень спостерігається в сільськогосподарських підприємствах 0,8 – 2,2 бджолосім'ї.

Для забезпечення додаткової прибавки врожаю, за рахунок якісного бджолозапилення, та підвищення продуктивності бджолосімей, при повноцінній кормовій базі, утвореної даними посівами, можливо забезпечити рентабельне функціонування галузі бджільництва та збільшення прибутку від сільськогосподарського виробництва.

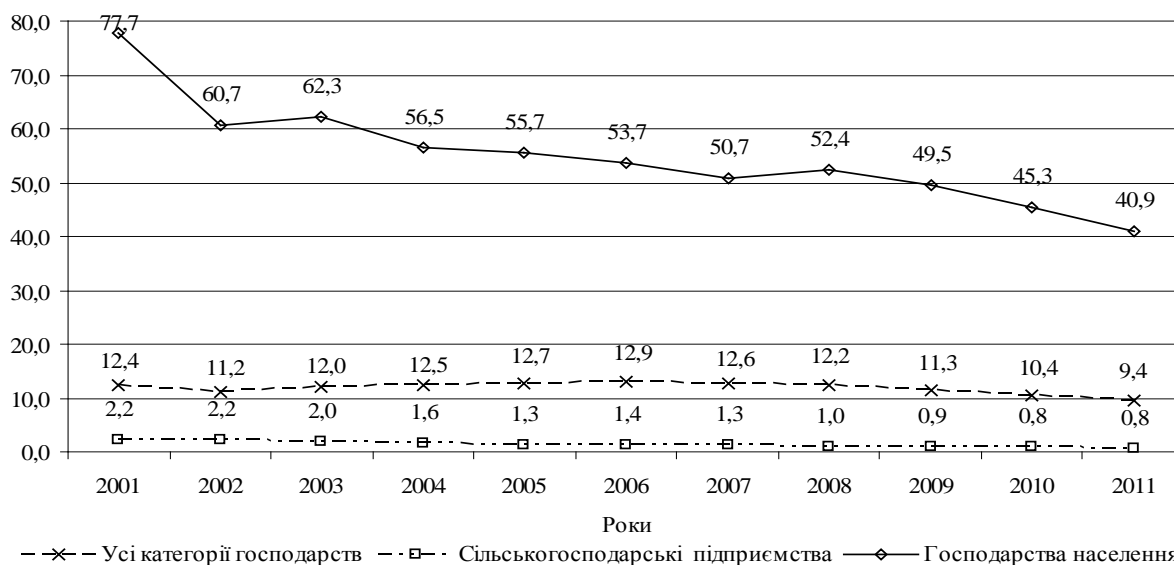

Рис. 1. Динаміка щільності бджолосімей на 100 га с. - г. угідь за категоріями господарств Черкащини, сімей*

*Розраховано автором за даними статистичної звітності [4]

Зокрема, повинні бути враховані технологічні фактори утримання бджолосімей та запилення сільськогосподарських культур. Технологічні, економічні та організаційні фактори, що характерні для галузі бджільництва та сільськогосподарського виробництва, лягли в основу дослідження оптимальної структури виробництва та розвитку галузей сільськогосподарського виробництва, які мають вплив на розвиток бджільництва.

При дослідженні оптимального співвідношення галузі бджільництва з іншими галузями сільськогосподарського виробництва, була розроблена економіко-математична модель задачі. Матриця моделі має розміри 43×51 та розроблена на підставі інформації за 2007–2011рр. ТОВ “Агрофірма “Добро” Уманського району Черкаської області. Дане підприємство обрано як типове серед агроформувань Черкащини із представленими галузями: бджільництвом, тваринництвом та рослинництвом. Рішення задачі проводилось за допомогою пакету програм для розв’язку задач лінійного програмування LPX 88 (аналогічні дані отримані і в результаті обробки інформації за допомогою MicrosoftExcel — надбудова “Пошук рішень”), що дало можливість встановити оптимальну структуру рослинництва у співвідношенні з різними галузями тваринництва та бджільництва і визначити оптимальні кормові раціони тварин та отриманої продукції бджільництва. При цьому був розрахований максимальний прибуток від виробничо-фінансової діяльності підприємства при даному виробничому потенціалі.

Проведені розрахунки вказують на те, що для вирішення поставлених цілей повинні бути виконані наступні умови, зокрема для забезпечення збалансованих раціонів для тварин та отримання іншої товарної продукції рослинництва, а також для забезпечення галузі бджільництва достатньою кормовою базою, оптимальний план розвитку агроформувань передбачає наступну структуру посівних площ (рис. 2).

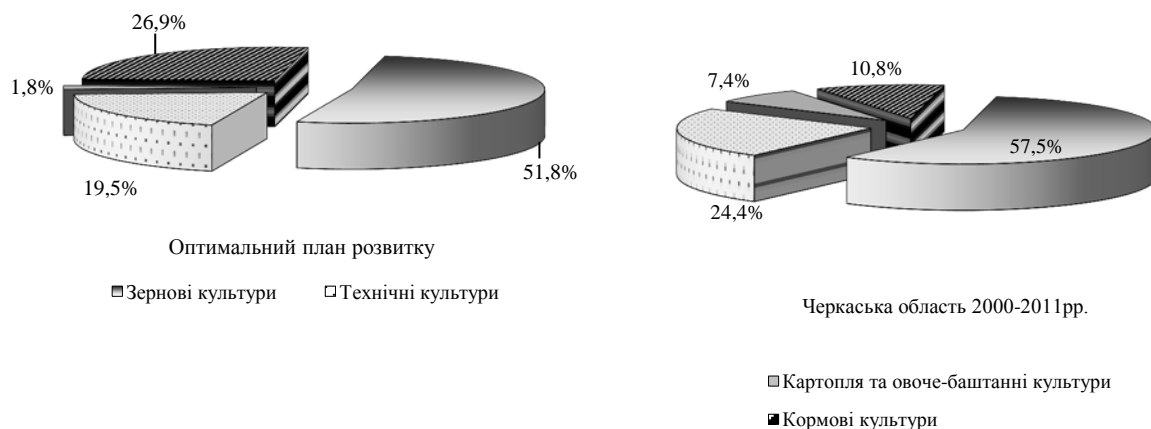

Рис. 2. Порівняння наявної структури посівних площ визначеної за оптимальним планом розвитку (в усіх категоріях господарств Черкаської області)*

*Розраховано автором

Оптимальний план розвитку передбачає, що 51,8% в структурі посівних площ повинні становити зернові культури, це на 5,7 в.п. менше, порівняно з існуючою структурою посівів в усіх категоріях господарств Черкащини. Необхідно забезпечити розширення площ, зайнятих під кормовими культурами, на 16,8 в.п., порівняно з існуючою структурою посівів за 2000–2011рр. В

структурі посівних площ кормових культур повинні бути посіви еспарцету, буркуну, конюшини, люцерни не менше 14,9%, що в свою чергу дають можливість забезпечити тваринництво кормами та утворити значний медовий запас для розвитку бджільництва. Важливе значення для утворення медового запасу відіграють посіви технічних культур (ріпак, сояшник), питома вага даних культур в структурі посівних площ повинна становити не менше 13,1 та 6,4% відповідно. Також, слід рекомендувати для забезпечення бджолосімей ранньовесняним взятком використовувати бджолосімей на запиленні саду площа якого повинна бути не менше 0,4% в структурі сільськогосподарських угідь господарюючого суб'єкта. Доцільно повною мірою використовувати медовий запас захисних лісосмуг з насадженнями липи, акації та інших медоносів.

Оптимальний план розвитку при співвідношенні різних галузей сільськогосподарського виробництва для одержання максимального прибутку від господарської діяльності передбачає: концентрація бджолосімей в господарствах не менше 17 бджолосімей в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь. Для повноцінного використання медоносної бази та якісного запилення сільськогосподарських культур доцільно утримувати не менше 75% сильних бджолосімей. Створений медовий запас посівами гречки, соняшнику, ріпаку ярого та озимого, еспарцету, буркуну, конюшини, люцерни, відповідно до розрахованої структури посівів та рекомендованих норм постановки бджолосімей для запилення, дає можливість забезпечити медову продуктивність угідь з розрахунку 87 кг на 1 бджолосім'ю.

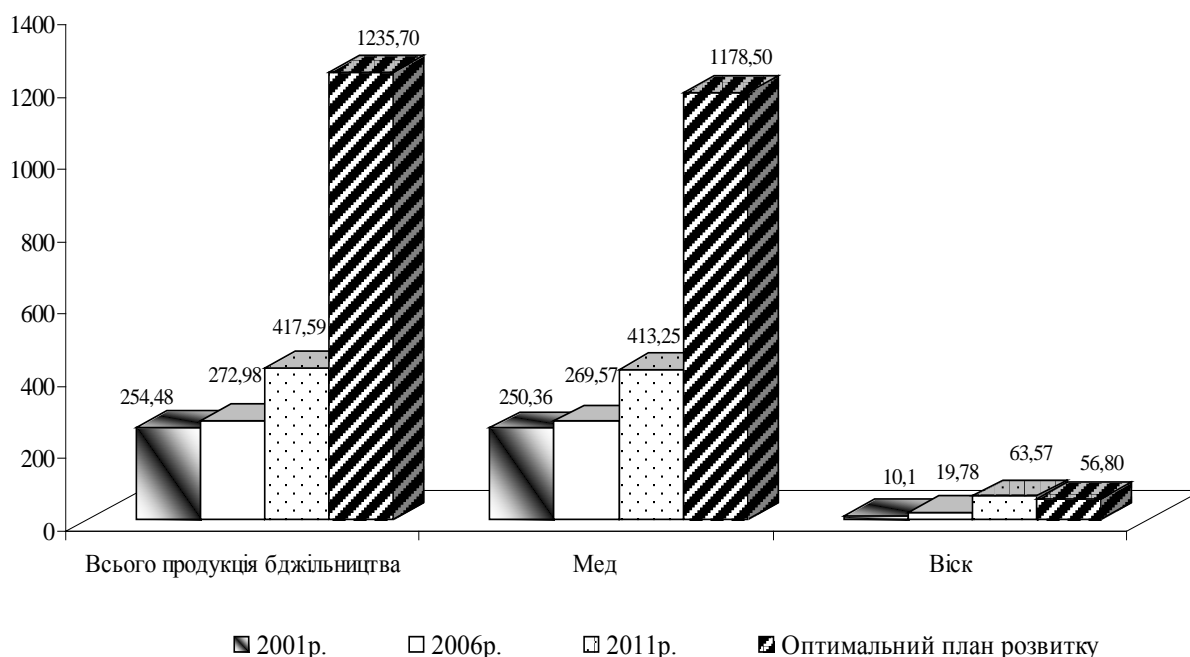

Рис. 3. Виробництво валової продукції бджільництва в сільськогосподарських підприємствах Черкащини, грн на 1 бджолосім'ю*

*Розраховано автором за даними статистичної звітності [5]

Урахувавши технологічні особливості утримання бджіл, зокрема забезпеченість кормовими запасами меду, оптимальним планом розвитку передбачено можливість отримання по 22,5 кг товарного меду в розрахунку на

бджолосім'ю. Виробничі витрати в розрахунку на 1 бджолосім'ю складуть 320 грн, що на 16,9% нижче рівня 2011р. Виручка від реалізації продукції (мед, віск) становитиме 498 грн на 1 бджолосім'ю, що забезпечить рентабельність функціонування галузі бджільництва на рівні 55,6%. При оптимальному плані розвитку, ціна реалізації меду повинна бути в межах 2 тис. грн за 1 ц., що на 8,7% нижче середньої реалізаційної ціни меду сільськогосподарськими підприємствами Черкащини в 2011р.

Оптимальний план розвитку передбачає збільшення валової продукції бджільництва до 1235,70 грн в розрахунку на бджолосім'ю, що в 33,8 раз вище існуючого рівня виробництва порівняно з 2011р. Додатковий врожай, отриманий в результаті бджолозапилення, дає змогу збільшити обсяги реалізації зерна (гречки, ріпаку, сояшнику) та утримувати 32 голови ВРХ, в т.ч. 14 корів, у розрахунку на 100 га с. - г. угідь, та 16 голів свиней в розрахунку на 100 га ріллі, що в свою чергу можливо за рахунок прибавки врожаю кормових культур (ентомофільних).

Висновки. Забезпечення ефективного функціонування галузі бджільництва та нарощування обсягів виробництва продукції можливе за умови оптимального поєднання з іншими галузями сільськогосподарського виробництва. За розрахованою автором економіко-математичною моделлю, при дотриманні рекомендованої структури посівів, відповідної концентрації бджолосімей та якісного їх складу, в розрахунок якого прийнято силу бджолосім'ї, можливо забезпечити рентабельне функціонування галузі бджільництва на рівні 55,6%. План розвитку передбачає можливість одержання прибутку в сумі 355,9 тис. грн в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь та забезпечити сукупний рівень рентабельності виробництва 66,9%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ємець К.І. Оцінка забезпеченості бджолиними сім'ями повноцінного запилення основних ентомофільних культур / К.І. Ємець // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2012. — №4. — С. 61 – 64.
2. Левандовська А.В. Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств-виробників меду [Електронний ресурс] / А.В. Левандовська. — Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/FiK/2009_2/62Lavadovska.pdf.
3. Програма розвитку бджільництва в Україні до 2011 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://beekeeping.com.ua/html/events/programa/projekt2011.html>
4. Сільське господарство Черкащини: стат. зб. за 2011р. / за ред. В.П. Приймак / Головне управління статистики у Черкаській області. — Черкаси, 2012. — 249с.
5. Статистичний Бюлетень про стан тваринництва в Черкаській області за 2011 рік.: стат. бюл. ; Головне управління статистики у Черкаській області. — Черкаси, 2012. — С. 80.
6. Яценко О.М. Економічна ефективність діяльності підприємств галузі бджільництва [Текст]: бібліографія / О.М. Яценко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. — 2010. — Вип.154. Ч.1. — С. 362 – 368.

Одержано 29.05.13

Аннотація

Жученко Д.Б.

Предпосылки эффективного функционирования отрасли пчеловодства

В статье рассмотрены пути повышения эффективности функционирования отрасли пчеловодства при использовании имеющегося ресурсного потенциала сельскохозяйственных предприятий. Предложено оптимальное соотношение отраслей сельскохозяйственного производства для получения максимальной прибыли от деятельности и обеспечения рентабельного функционирования отрасли пчеловодства.

Ключевые слова: пчеловодство, продуктивность, опыление, концентрация пчелосемей.

Annotation

Zhuchenko D.B.

Preconditions for effective functioning of the apiculture industry

The article considers the ways of improving the efficiency of the apiculture industry using the available resource potential of the agricultural enterprises. The optimal ratio of the agrarian production's branches is proposed to maximize profits from the activities and provision of profitable functioning of the apiculture industry.

Key words: apiculture, productivity, pollination, the concentration of bee colonies.

УДК 331.101.3 – 057.212:331.105.24:631.145

МОТИВАЦІЯ І СТИМУЛЮВАННЯ МЕНЕДЖЕРАМИ ТРУДОВОЇ АКТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ АГРАРНИХ ФІРМ

В.М. ХРИШУН, кандидат педагогічних наук

В статті розглянуто сутність понять «мотив», «стимул», мотиваційні теорії. Представлені результати дослідження проблеми на прикладі працівників аграрних фірм «Ерідон» та «Сингента», філіали яких знаходяться в м. Умані та запропоновані окремі механізми і рекомендації з вирішення даної проблеми.

Ключові слова: мотив, стимул, мотиваційні теорії, виробничі, соціальні, психологічні та моральні чинники.

У діяльності з організації і управління виробництвом бере участь кожен член трудового колективу тією мірою, якою це пов'язано з виконанням його службових і професійних функцій. Кожен працівник перш за все організовує і мотивує свою працю і прагне встановити відповідні зв'язки і взаємодію з іншими працівниками. Тому він повинен бачити своє місце в загальній виробничій системі і мати можливість впливати своєю працею на кінцеві результати діяльності трудового колективу. Допомогти йому у цьому може менеджер-управлінець, роль якого невпинно зростає. Суспільству потрібні такі менеджери-управлінці, які вміють продукувати нові ідеї, брати на себе відповідальність за прийняття рішень, проявляти волю і наполегливість у впровадженні їх у виробництво, уміти управляти людьми і надихати їх на високоефективну працю. Менеджер тільки тоді буде сприяти соціальному прогресу, коли його фахова підготовка, психологічна і моральна культура розвиватимуться швидше, ніж в інших працівників.